

Vsebina specializacije iz psihiatrije

KAZALO VSEBINE:

PROGRAM SPECIALIZACIJE IZ PSIHIATRIJE	3
<u>I.</u> IZHODIŠČA.....	3
<u>II.</u> SPLOŠNI OKVIR SPECIALIZACIJE.....	4
1. TRAJANJE IN STRUKTURA SPECIALIZACIJE	4
2. ČASOVNI IN VSEBINSKI OKVIR IZVEDBE POSAMEZNIH DELOV SPECIALIZACIJE	4
3. PREVERJANJE ZNANJA	5
3.1. Sprotno preverjanje znanja	5
3.2. Obvezni kolokviji	5
3.3. Druge oblike učenja	6
3.4. Specialistični izpit	6
3.5. Vloga mentorjev	6
<u>III.</u> METAKOMPETENCE V OKVIRU PSIHIATROVIH VLOG, KI JIH SPECIALIZANT RAZVIJE DO KONCA SPECIALIZACIJE.....	7
1. PSIHIATRIČNI IZVEDENEC - KLINIČNI ODLOČEVALEC.....	7
2. KOMUNIKATOR (SOGOVORNIK).....	10
3. SODELAVEC	12
4. VODJA	13
5. ZAGOVORNIK ZDRAVJA.....	14
6. UČITELJ.....	16
7. STROKOVNJAK	17
8. MEHKE VEŠČINE	18
<u>IV.</u> OBSEG ZNANJA IN VEŠČIN, KI JIH MORA SPECIALIZANT OBVLADATI DO ZAKLJUČKA SPECIALIZACIJE.....	19
<u>V.</u> NATANČNEJŠI VSEBINSKI OKVIR AKTIVNOSTI IN KOMPETENC V POSAMEZNIH DELIH SPECIALIZACIJE.....	21
1. Urgentna in intenzivna hospitalna psihiatrija	22
2. Prolongirano psihiatrično zdravljenje in rehabilitacija	22
3. Geriatrska psihiatrija	22
4. Zdravljenje oseb z duševnimi motnjami v zvezi z rabo psihotropnih snovi in odvisniškimi vedenji	23
5. Psihoterapevtske krizne intervencije	23
6. Izvenbolnišnično psihiatrično zdravljenje (ambulantna, skupnostna obravnava, nadzorovana obravnava, obrnava v socialnovarstvenih in sorodnih ustanovah).....	23

7. Forenzična psihiatrija	24
8. Razvojna psihiatrija	24
9. Psihoterapija	25
10. Posvetovalno-povezovalna psihiatrija	25
11. Nevrologija	25
12. Urgentna interna medicina	26
13. Izbirni program.....	26
<u>VI. AKREDITACIJE UČNIH USTANOV</u>	27

PROGRAM SPECIALIZACIJE IZ PSIHIATRIJE

I. IZHODIŠČA

Psihiatrija je del medicinske stroke, ki se ukvarja z vzroki, diagnozo, prezentacijo in zdravljenjem duševnih in vedenjskih motenj. Psihiatrija je vpletena tudi v preventivno zdravstveno varstvo in promocijo pozitivnega duševnega zdravja.

Specializacija je učni in vzgojni proces, v katerem specializant pridobi taka teoretična in praktična znanja s področja psihiatrije, da je sposoben samostojno oskrbeti večino bolnikov z akutnimi ter kroničnimi duševnimi in vedenjskimi motnjami oz. boleznimi. Z oskrbo je mišljena diagnostika, zdravljenje, rehabilitacija in preprečevanje omenjenih motenj oz. bolezni.

Osnovna pričakovanja glede specializacije in specializantov

- Proces učenja sloni na izkustvenem učenju, kar predvideva povezovanje praktičnega kliničnega dela ter relevantnega teoretičnega znanja in pokriva biološke, psihološke in socialne modalitete zdravljenja, ki zagotavlja visoko kvalitetno, varno in v pacienta usmerjeno oskrbo.
- Proces učenja zagotavlja razvoj vseh aspektov znanja, veščin, stališč in osebnostnih značilnosti v večpomenski vlogi psihiatra (1. psihiatrični ekspert - oblikovalec kliničnih odločitev, 2. komunikator, 3. sodelavec in član zdravstvenega tima, 4. vodja, 5. zagovornik zdravja, 6. učitelj in 7. profesionallec.).
- Psihiatrija je integralni del medicine, zato specializanti pridobijo in vzdržujejo ustrezno znanje in veščine za prepoznavanje relevantnih somatskih stanj in napotitev k drugim medicinskim specialistom, ko je to potrebno.
- Specializacija zagotavlja formalno učenje glede kritičnega odnosa v smislu na podlagi dokazov sloneče medicine, uporabe strokovne literature in znanstvenih dosežkov.
- Specializacija spodbuja razvoj splošnih aspektov zdravniškega profesionalizma, da omogoča zdravnikovo delovanje v najboljšem interesu pacientov in javnega zdravja. Dodatno se posebej poudarjeno izobrazuje glede etične držbe in aktivnosti, skladnih z relevantnimi dokumenti glede človekovih in pacientovih pravic.
- Specializacija spodbuja razvoj zdravih specializantovih osebnostnih, odnosnih in mentalizacijskih potencialov z možnostjo raziskovanja vpliva specializantovega mišljenja in čustvovanja v okviru medsebojnega stika s pacienti in s spodbujanjem znanja oziroma veščin, da te samorefleksivne procese uporabi v terapevtskem smislu.
- Pričakuje se, da se specializanti v procesu učenja vedejo kot odrasle osebe, ki prevzemajo odgovornost za polno vpetost v proces učenja. Glede na postopen razvoj spretnosti, znanja in izkušenj je pričakovati vedno večjo stopnjo samostojne odgovornosti, ki je eksplicitno prepoznana. Z razvojem kompetenc postanejo specializanti aktivni v učnem procesu tako mlajših specializantov kot drugega zdravstvenega osebja in javnosti.

Standardi specializacije oziroma zahteve učenja (treninga) v psihiatrični specializaciji so usklajeni z evropskim okvirom kompetenc v psihiatriji in drugimi relevantnimi dokumenti (European Framework for Competencies in Psychiatry, European Union of Medical Specialists, izvorno Union Europeenne des Mediciens Specialistes UEMS, Section of Psychiatry). Struktura treninga, načini učenja in ovrednotenja

znanja so umeščeni v nacionalne pogoje in poudarjajo pomen ovrednotenja veščin in kompetenc v okviru kliničnega delovnega procesa.

II. SPLOŠNI OKVIR SPECIALIZACIJE

1. TRAJANJE IN STRUKTURA SPECIALIZACIJE

Program specializacije iz psihiatrije traja **5 let**.

- **začetni program** (34 mesecev)
- **nadaljevalni program** (26 mesecev)

Zaključek specializacije

Glavni mentor ugotovi, da je specializacija opravljena, ko preveri ustreznost trajanja specializacije, izpolnjevanje predpisanih pogojev glede pridobljenega znanja, števila in kakovosti opravljenih posegov in drugih predpisanih sposobnosti. Specializacija se konča s specialističnim izpitom. Po opravljenem specialističnem izpitu dobi zdravnik/zdravnica specialistični naziv specialist(ka) psihiatrije.

2. ČASOVNI IN VSEBINSKI OKVIR IZVEDBE POSAMEZNIH DELOV SPECIALIZACIJE

ZAČETNI PROGRAM TRAJANJE (v mesecih)

urgentna in intenzivna psihiatrija	12
prolongirano psihiatrično zdravljenje in rehabilitacija	5
geriatrična psihiatrija	3
zdravljenje odvisnosti	6
psihoterapevtske krizne intervencije	5
izvenbolnišnično psihiatrično zdravljenje	3
SKUPNO 34 mesecev	

NADALJEVALNI PROGRAM TRAJANJE (v mesecih)

forenzična psihiatrija	1
razvojna psihiatrija	3
izvenbolnišnično psihiatrično zdravljenje	2

psihoterapija	6
posvetovalno-povezovalna psihiatrija in klinična farmakologija	1
nevrologija	3
urgentna interna medicina	2
program po izbiri in priprava na izpit	8

SKUPNO 26 mesecev

Dopust je predpisan z zakonom in ga specializant lahko izkoristi po dogovoru z glavnim in neposrednim mentorjem.

3. PREVERJANJE ZNANJA

Vsak specializant sproti v e-list vpisuje predpisane opravljene posege in druge storitve ter svoje strokovne, pedagoške, raziskovalne in osebnostno-razvojne prispevke, oziroma podaja sprotno povratno informacijo glede posameznih kroženj.

3.1. Sprotno preverjanje znanja

Za zagotavljanje ustrezne kakovosti specializacije se preverja pridobljeno znanje in sposobnosti specializanta s trajnim mentorskim nadzorom in občasnimi preverjanji – kolokviji. Kolokviji se izvajajo po končanju izobraževanja na posamezni učni enoti v smislu pregleda obravnavanih kliničnih primerov, neposredni mentor pa poda oceno o uspešnosti opravljenega kolokvija in kroženja na posamezni enoti v e-list.

3.2. Obvezni kolokviji

Obvezno je opraviti pet kolokvijev (4 + 1)

Obveznih pet kolokvijev je:

- urgentna psihiatrija v prvem letu specializacije po najmanj 6 mesecih in v prvem letu kroženja,
- psihopatologija,
- psihofarmakologija,
- psihoterapija,
- kolokvij iz izbranega modula (kolokvij iz izbirne vsebine glede na individualni strokovni interes specializanta).

Strokovne vsebine obveznih kolokvijev so prikazane v katalogih znanja. Kolokviji so razpisani v jesenskem in pomladanskem roku. Kolokvije organizirata terciarni ustanovi (Univerzitetna psihiatrična klinika Ljubljana in Univerzitetni klinični center Maribor, Oddelek za psihiatrijo).

Obvezna je udeležba na pripadajočih izobraževanjih, ki jih organizirata terciarni ustanovi (Univerzitetna psihiatrična klinika Ljubljana in Univerzitetni klinični center Maribor, Oddelek za psihiatrijo v sodelovanju z MF UL in MF UM).

3.3. Druge oblike učenja: osebna psihoterapevtska izkušnja, sodelovanje pri raziskavi, mehke veščine

3.3.1 Zelo se priporoča osebna psihoterapevtska izkušnja.

3.3.2 Sodelovanje pri raziskavi in/ali pisanje članka je izbirno.

3.3.3 Obvezno je sodelovanje v delavnicah t.i. mehkih veščin. Zaradi večjih pričakovanj kot v drugih vejah medicine po poglobljenem razumevanju in širokem vsebinskem razponu aplikacije mehkih veščin pri ljudeh z in brez duševnih motenj, se delavnice mehkih veščin specifično za specializante psihiatrije kontinuirano organizirajo v okviru terciarne učne ustanove. V petih letih je obvezen obisk desetih delavnic, od tega najmanj osem v organizaciji terciarne psihiatrične ustanove, ostalo v okviru ZZS.

Način preverjanja mehkih veščin je ob personalizirani povratni informaciji na delavnicah in v pogovoru oz. sledenju razvoju kompetenc z neposrednimi in glavnim mentorjem.

3.4. Specialistični izpit

Specialistični izpit je sestavljen iz preverjanja pridobljenega praktičnega in teoretičnega znanja specializanta. Izvede se v enem časovnem delu. Praktični izpit sestoji iz celotne predstavitve bolnika, teoretični del je usten in pisen (specialistična naloga). Specialistična naloga podrobneje razdela določeno klinično temo z ustreznim navajanjem strokovne literature.

V kolikor se specializant odloči za opravljanje evropskega izpita v okviru Evropskega združenja zdravnikov specialistov (UEMS) ali drugega ustreznega evropskega združenja, se uspešno opravljen evropski izpit prizna kot teoretični del specialističnega izpita.

3.5. Vloga mentorjev

Mentorsko delo v obliki treninga, supervizije in konstruktivne povratne informacije je stalen proces, ki vsebuje najmanj eno uro osebne supervizije na teden in formalno ovrednotenje specializantovega napredka s strani specializanta in mentorja vsaj dvakrat letno. Vsaj enkrat letno glavni mentor formalno ovrednoti skladnost specializantovega napredovanja glede na relevantni kurikulum.

III. METAKOMPETENCE V OKVIRU PSIHIATROVIH VLOG, KI JIH SPECIALIZANT RAZVIJE DO KONCA SPECIALIZACIJE

Končni izid procesa učenja v času specializacije je razvoj metakompetenc¹ v okviru sedmih vlog zdravnika psihiatra, in sicer: 1. psihiatrični izvedenec – oblikovalec kliničnih odločitev, 2. komunikator, 3. sodelavec in član zdravstvenega tima, 4. vodja, 5. zagovornik zdravja, 6. učitelj in raziskovalec 7. strokovnjak. Vsako od teh vlog sestavljajo glavne in dodatne kompetence.

1. PSIHIATRIČNI IZVEDENEC - KLINIČNI ODLOČEVALEC

Opredelitev

Psihiatri se ukvarjajo s preventivo, diagnostiko in zdravljenjem bolnikov z duševnimi motnjami. Da bi to obvladali, imajo psihiatri opredeljeno medicinsko in psihopatološko znanje ter opredeljen niz postopkovnih veščin, ki se uporabljajo za zbiranje in razlago podatkov, sprejemanje ustreznih kliničnih odločitev ter izvajanje diagnostičnih in terapevtskih postopkov z uporabo kombinacije bioloških, psiholoških in socioloških metod, ki zagotavljajo visokokakovostno, varno in na pacienta osredotočeno oskrbo.

Opis

Medicinski strokovnjaki izvajajo diagnostične in terapevtske dejavnosti, ki vključujejo obvladovanje situacij, kjer so potrebne zdravstvene prioritete in odločitve. Posebnost zdravstvenih storitev je, da so pogosto kompleksne in nepredvidljive. V nekaterih primerih določanje prednostnih nalog in odločanje potekata na podlagi neustreznih informacij ter negotovosti glede dokazov in najboljših praks. Delo medicinskih strokovnjakov zahteva obvladovanje kreativnih rešitev, ki temeljijo na zdravstveno-znanstvenih spoznanjih, veščinah in sposobnostih ter sposobnosti obvladovanja negotovosti. Vloga medicinskega strokovnjaka je osrednjega pomena za funkcijo specialistov psihiatrov in temelji na kompetencah, vključenih v vloge komunikatorja, sodelavca, zagovornika zdravja, vodje, učitelja-raziskovalca in strokovnjaka.

Kompetence

Psihiater je sposoben:

1.1 Izkazati diagnostične sposobnosti v okviru opredeljenega obsega prakse za raziskovanje, opisovanje in opredelitev psihopatoloških in drugih kliničnih ugotovitev.

1.1.1 razumeti zgodovino psihiatrije in kako je ta vplivala na sodobno psihiatrijo

1.1.2 koncipirati duševno zdravje in duševno motnjo z uporabo različnih modelov, kot so biološki, razvojni, psihološki, vedenjski, sociološki in sistemski

1.1.3 razumeti dejavnike, ki prispevajo k nagnjenosti, nastanku in ohranjanju duševne motnje, kot tudi zaščitne dejavnike. To vključuje, vendar ni omejeno na škodljive učinke, izgube, travme, zlorabe, prisilne

---

¹ Metakompetence povzete po the European Framework for Competencies in Psychiatry (EFCP) 2020-2021 & Training Requirements for the Specialty of Psychiatry (TRSP), the Council of UEMS 2017

migracije, kršitve človekovih pravic, kot so mučenje, vojna, zapor ter politično, etnično in rasno utemeljeno preganjanje. Zaščitni dejavniki vključujejo osebno odpornost in socialno vključenost

1.1.4 razumeti celotno paleto psihopatologije in mednarodnih diagnostičnih sistemov

1.1.5 pridobiti celovito psihiatrično anamnezo, vključno z informacijami iz drugih virov

1.1.6 opraviti in dokumentirati psihiatrično oceno s pozornostjo na kulturni raznolikosti, vključno z načini, kako kulturni in etnični dejavniki vplivajo na odziv osebe na in izražanje stiske in psihiatričnih simptomov ter vpliv kulturnih dejavnikov in migracije na običajne psihiatrične motnje

1.1.7 opraviti in dokumentirati pregled duševnega stanja

1.1.8 oceniti bolnikovo sposobnost odločanja

1.1.9 oceniti bolnikovo funkcionalno stanje

1.1.10 prepoznati zdravstvena stanja, ki so naključna, posledična ali prispevajo k duševni motnji in njenemu zdravljenju

1.1.11 opraviti in dokumentirati ustrezen telesni pregled

1.1.12 razumeti in interpretirati rezultate glavnih psihometričnih ocen in psiholoških testov, pomembnih za duševne motnje

1.1.13 razumeti in interpretirati rezultate glavnih nevrofizioloških in nevroslikovnih preiskav, pomembnih za duševne motnje

1.1.14 opaziti in prepoznati znake in simptome ter jih uporabiti pri večosni diferencialni diagnozi

1.1.15 prepoznati in oceniti dejavnike, ki vplivajo na potek in prognozo duševnih motenj

1.1.16 upoštevati interakcijo med motnjo in osebnim življenjem

1.1.17 določiti in uporabiti potreben obseg preiskav za dokončanje diagnostičnega procesa

1.1.18 pripraviti diagnostično formulacijo, vključno z oceno tveganja

1.1.19 pregledati in čez čas popraviti diagnozo

1.2 Izkazati terapevtske veščine za učinkovito in etično obvladovanje spektra diagnosticiranih težav pri oskrbi bolnikov. Terapevtske veščine vključujejo zlasti: biološko zdravljenje, psihoterapijo, skupnostno psihiatrično intervencijo. Sposobnost vključevanja načinov zdravljenja za optimizacijo zdravljenja, (vzpostavljanje) ciljev oskrbe, osredotočenih na spodbujanje okrevanja in optimalnega načrta vodenja, osredotočenega na bolnika, ki temelji na celoviti biopsihosocialni formulaciji ustreznih etioloških dejavnikov

1.2.0 Splošne kompetence

1.2.0.1 vzpostaviti, vzdrževati in popraviti terapevtsko zvezo

1.2.0.2 določiti, katere razpoložljive biološke, psihoterapevtske in socialno psihiatrične intervencije so primerne za pacientova pričakovanja glede zdravljenja, okolščine in kulturo

1.2.0.3 pripraviti, dokumentirati in izvajati integriran in individualiziran načrt biološkega, psihoterapevtskega in socialnega zdravljenja, vključno z obvladovanjem tveganja v posvetovanju s pacientom, negovalci in sorodnimi strokovnjaki

1.2.0.4 ustrezno uporabljati ukrepe prostovoljnega in neprostovoljnega sprejema in zdravljenja v skladu s pravnimi standardi in etičnimi načeli

1.2.0.5 prepoznati, preprečiti in obravnavati škodljive učinke, povezane s terapevtskimi posegi

1.2.0.6 izvajati in spremljati osnovne medicinske posege za fizične zdravstvene težave, ki se pojavljajo pri zdravljenju duševnih motenj

1.2.0.7 izvajati temeljno oživljanje

1.2.0.8 optimizirati skladnost z načrtom zdravljenja, kjer je to mogoče, vključno s skupnim razumevanjem in informiranim soglasjem pacienta ali njegovega negovalca

1.2.0.9 pregledovati, revidirati in dokumentirati spremembe načrta zdravljenja skozi čas

1.2.0.10 sistematično ocenjevati rezultate, vedeti, kdaj prekiniti zdravljenje in omogočiti ustrezno spremljanje

1.2.0.11 prepoznati in obvladovati potencialno tveganje za sebe in druge v kliničnem srečanju

Terapevtske veščine vključujejo zlasti:

1.2.1. Biološka zdravljenja

1.2.1.1. razumeti teorije, ki podpirajo biološko zdravljenje duševnih motenj

1.2.1.2 uporabljati varno in učinkovito biološke metode zdravljenja v psihiatriji na podlagi vrednot in najboljših razpoložljivih dokazov v posvetovanju z bolniki (kadar je to mogoče)

1.2.1.3 upoštevati psihološke vidike uporabe bioloških zdravljenj, kot so medikalizacija, označevanje, placebo učinki in pomen, ki ga imajo predpisana zdravila za bolnika

1.2.2 Psihoterapija

1.2.2.1 razumeti teorije, ki podpirajo standardno sprejete modele individualnih, skupinskih in družinskih psihoterapij, ki so na voljo za zdravljenje duševnih motenj

1.2.2.2 izvajati psihoterapijo varno in učinkovito na podlagi vrednot in najboljših razpoložljivih dokazov

1.2.3 Skupnostna psihiatrična intervencija

1.2.3.1 razumeti teorije, ki podpirajo modele socialnih psihiatričnih intervencij, ki so na voljo za zdravljenje duševnih motenj

1.2.3.2 varno in učinkovito uporabljati socialne psihiatrične intervencije na podlagi najboljših razpoložljivih dokazov

1.2.3.3 sodelovati z lokalnimi družbenimi in kulturnimi mrežami, prostovoljnimi organizacijami in skupinami za samopomoč

1.3 Izkazuje veščine uporabe družbenega konteksta kot orodja za rehabilitacijo in okrevanje

1.3.1 razume teorije, ki podpirajo različne modele rehabilitacije, vključno z okrevanjem, pri omogočanju vrnitve v življenje, ki je za posameznika pomembno

1.3.2 varno in učinkovito uporablja rehabilitacijske metode na podlagi vrednot in najboljših razpoložljivih dokazov

1.4 Uporabi psihiatrično strokovno znanje v situacijah, ko ne gre za neposredno oskrbo bolnikov

1.4.1 uporabi medicinsko-pravno znanje in veščine, potrebne za dajanje ustreznih psihiatričnih nasvetov sodiščem in drugim ustanovam

1.4.2 uporabi znanje in veščine za prispevanje k razvoju zdravstvenih storitev

1.5 prepoznava osebne meje strokovnega znanja

1.5.1 oblikuje refleksije o lastnih omejitvah glede strokovnega znanja, na primer z uporabo samoocenjevanja

1.5.2 posvetuje se in poveže z drugimi strokovnjaki ter – če je potrebno – nemudoma napoti naprej za optimalno oskrbo pacientov

1.6 učinkovito svetuje

1.6.1 nudi storitve posvetovanja in povezovanja z zdravstvenimi in nemedicinskimi strokovnjaki

1.6.2 ponudi strokovno svetovanje o specifični klinični situaciji

1.6.3 ponudi ustrezen ustni ali pisni nasvet strokovnjaku o pacientu, pregledanem za drugo ali specialistično mnenje

2. KOMUNIKATOR (SOGOVORNIK)

Oprelitev

Psihiatri kot sogovorniki oblikujejo terapevtske odnose z bolniki in njihovimi družinami. Nujno je zagotoviti in omogočiti učinkovito zbiranje in deljenje bistvenih informacij o duševnem in splošnem zdravstvenem stanju bolnika. Poleg tega mora psihiater razviti komunikacijske sposobnosti v odnosu do sodelavcev.

Opis

Cilj sposobnosti usmerjene komunikacije s pacientom je ugotavljanje in ocena pacientovih simptomov ter aktivno poslušanje pacientovega poročanja o doživljanju bolezni in vseh okoliščin, ki so privedle do duševnih težav. Ena od osnovnih veščin psihiatra kot komunikatorja (sogovornika) je deeskalacija vznemirjenih in agresivnih pacientov. Komunikacija v kliničnih okoljih pomeni raziskovanje pacientove perspektive, vključno s strahovi, predstavami o bolezni, občutki o vplivu bolezni in pričakovanji do zdravstvenih delavcev. Psihiater kot komunikator integrira različna znanja in sodeluje s pacientom pri odločanju glede izdelave terapevtskega načrta in zastavljanja ciljev zdravljenja v skladu s pacientovimi potrebami, vrednotami, željami. Ta načrt naj bo, kadar je to mogoče, izdelan v skladu z dokazi in smernicami. Kot na primer v prenovljeni različici navodil za zdravstvene delavce, ki so jih izdelali pri Royal College of Physicians and Surgeons of Canada (CanMed). Vloga komunikatorja vključuje tako ustno kot pisno komunikacijo kot tudi vizualne medije za optimizacijo kliničnega odločanja, informacij o pacientih, zaupnosti in zasebnosti. Kot komunikatorji psihiatri posredujejo podatke o zdravstvenih težavah ter rešitve s spoštljivim odnosom, v katerega so vključeni bolniki, njihovi sorodniki, sodelavci in drugi partnerji za sodelovanje. Psihiater mora biti tudi sposoben konstruktivnega komuniciranja z organizacijami pacientov, oblikovalci politik in mediji ter pravnimi in socialnimi organi.

Kompetence

Psihiater je sposoben:

2.1 Vzpostaviti terapevtske odnose s pacienti in njihovimi svojci, ustvarjati in vzdrževati okolje, za katerega so značilni razumevanje, zaupanje in empatija.

2.1.1 zavedati se dejavnikov, ki vplivajo na odziv pacientov na zdravnika in drugo osebo, ter lastnih reakcij pri obravnavi pacientov.

2.1.2 komunicirati učinkovito, profesionalno in empatično, tako verbalno kot neverbalno, primerno pacientovi razvojni ravni, kjer je to potrebno prek jezikovnih in kulturnih meja, z uporabo ustreznih prevajalskih storitev.

2.1.3 vzpostaviti, vzdrževati in sklepati ustrezne terapevtske odnose s pacienti in skrbniki, vključno z ljudmi iz različnih kulturnih okolij, ter ves čas upoštevati terapevtske meje, zlasti z ranljivimi in marginaliziranimi ljudmi

2.1.4 izvesti strukturiran klinični pregled

2.2 Pridobiti in sintetizirati ustrezne anamnestične in heteroanamnestične podatke o pacientu

2.2.1 sistematično pridobiti celovite in ustrezne informacije ter razumeti pomen teh informacij v kontekstu pacientove kulture, raznolikosti in pričakovanj

2.2.2 pridobiti razvojno anamnezo s posebnim poudarkom na vplivu neugodnih življenjskih dogodkov

2.3 Učinkovito poslušati

2.3.1 pokazati sposobnost razumevanja vseh vidikov komunikacije, vključno z verbalno in neverbalno, ter učinkovito vodenje intervjuja na odprt in neobsojajoč način

2.3.2 obvladati in uporabljati tehnike za zmanjševanje napetosti pri preprečevanju nasilnega in agresivnega vedenja na delovnem mestu

2.4 Razpravljati o ustreznih informacijah s pacientom, njegovimi svojci in z drugimi strokovnjaki na področju duševnega zdravja, ki ponujajo različne oblike pomoči s ciljem omogočanja optimalne zdravstvene oskrbe pacientov.

2.4.1 spoštovati pacientovo pravico do optimalne obveščenosti o svoji bolezni in možnostih zdravljenja

2.4.2 komunicirati s pacientom, svojci in negovalci z uporabo široke palete informacijskih virov, vključno s pisnim gradivom in spletnimi viri

2.4.3 spraševati, preverjati, razpravljati z vsemi vključenimi v pacientovo obravnavo s ciljem boljšega razumevanja in posledično boljšega sodelovanja.

2.4.4 ustrezno pristopiti pacientu in z njim ustrezno komunicirati na komunikacijsko zahtevnih področjih kot so pridobivanje informiranega soglasja, posredovanje slabih novic, obravnavanje čustvenih reakcij in drugih dejavnikov, ki lahko vodijo do nesporazumov ali konfliktov

2.5 Uporabiti razpoložljiva komunikacijska sredstva, ki olajšujejo komunikacijo s pacienti iz drugih jezikovnih in kulturnih okolij oziroma imajo različne omejitve.

2.5.1 uporabljati razpoložljiva sredstva za obvladovanje jezikovnih, kulturnih in drugih komunikacijskih ovir, kadar je to primerno, in pri tem pokazati empatijo.

2.6 Zapisati in posredovati informacije o pacientu, kadar je to primerno, s ciljem upoštevanje varnost bolnikov ter načela zaupnosti in zasebnosti.

2.6.1 napisati izvide in odpustnice na jasn in razumljiv način

2.7 Ustrezno komunicirati v nekliničnih okoljih

2.7.1 ustrezno podati javnosti in medijem informacije s področja duševnega zdravja, ustrezno podajati informacije v kriznih situacijah in aferah

3. SODELAVEC

Opredelev

Psihiatri ne delujejo v izolaciji: kot vsi medicinski specialisti psihiater sodeluje z različnimi strokovnjaki in laiki v sistemu obravnave pacienta. Za večino psihiatrov to pomeni tudi delo v multidisciplinarnem timu, zaradi česar je bistveno, da je psihiater sposoben delati v takih okoljih.

Opis

Psihiater kot sodelavec sodeluje z drugimi, ki so vključeni v oskrbo njegovega pacienta, vključno z drugimi zdravniki, zdravstvenimi delavci in bolnikovo družino. Sodelovanje vključuje učinkovito pogajanje in reševanje medosebnih konfliktov.

Uspešno sodelovanje zahteva odnose, ki temeljijo na zaupanju, spoštovanju in skupnem odločanju med različnimi strokovnjaki, vključenimi v sistem zdravstvenega varstva. Poklicna kultura in stil prakse igrata pomembno vlogo pri razvoju učinkovite skupne oskrbe bolnikov. Proces sodelovanja zahteva razumevanje vlog drugih, sledenje skupnim ciljem in rezultatom ter obvladovanje razlik. Psihiatri morajo sodelovati z bolniki, njihovimi družinami in člani zdravstvenega tima, da razvijejo prilagojen načrt oskrbe za spodbujanje zdravja in dobrega počutja, ki vključuje integrativne pristope.

Kompetence

Psihiater je sposoben:

3.1 Vzpostaviti in vzdrževati pozitivne odnose z bolniki, sodelavci, drugimi medicinskimi in nemedicinskimi strokovnjaki, da bi podprl kulturo sodelovanja

- 3.1.1 jasno opredeliti svojo vlogo in odgovornosti do drugih strokovnjakov
- 3.1.2 priznati in spoštovati raznolikost vlog, odgovornosti in kompetence drugih strokovnjakov
- 3.1.3 vzdrževati profesionalne odnose z izvajalci zdravstvenih storitev za zagotavljanje kakovostne oskrbe
- 3.1.4 učinkovito sodelovati z drugimi zdravstvenimi delavci za preprečevanje, pogajanje in reševanje konfliktov
- 3.1.5 delati z lokalnimi družbenimi in kulturnimi mrežami, prostovoljnimi organizacijami in skupinami za samopomoč

3.2 Pogajati se o prekrivanju in deljenih odgovornostih z drugimi zdravniki specialisti in drugimi kolegi v občasni in stalni oskrbi, vključno s prenosom oskrbe pacienta na drugega zdravstvenega delavca ali drugo okolje in z zagotavljanjem varne predaje med pacientovim prehodom

- 3.2.1 služiti kot učinkovit svetovalec drugim medicinskim specialistom, strokovnjakom za duševno zdravje in organizacijam v skupnosti
- 3.2.4 pridobiti, razložiti in oceniti posvetovanja drugih strokovnjakov
- 3.2.2 učinkovito sodelovati pri predaji oskrbe pacientov med strokovnjaki
- 3.2.3 učinkovito sodelovati pri prehodu oskrbe pacientov med službami

3.3 Sodelovati v spoštljivem skupnem procesu odločanja z bolniki, njihovimi skrbniki in zdravstvenimi delavci

- 3.3.1 sodelovati s pacienti in negovalci pri oblikovanju in reviziji načrtov oskrbe ter biti dojemljiv za njihove želje in poglede

3.3.2 pokazati učinkovito skupno odločanje z drugimi zdravstvenimi delavci

4. VODJA

Opredelitev

Psihiater kot vodja je nekdo, ki sodeluje pri skupnem odločanju in prevzema odgovornost za delovanje in nenehen razvoj zdravstvenega sistema. Psihiater je prav tako sposoben obravnavati različne vidike svoje prakse in vsakodnevno sprejemati systemske odločitve, ki vključujejo vire, sodelavce, naloge, možnosti in pravila zdravstvenih sistemov in njihovo osebno življenje v okviru oskrbe posameznega pacienta, organizacijskih praksah in v širšem kontekstu zdravstvenega varstva.

Opis

Od psihiatrov se pričakuje, da delujejo kot individualni izvajalci zdravstvenih storitev, kot člani timov ter kot udeleženci in voditelji ustreznega zdravstvenega sistema. Vodenje temelji na več vrednotah, med katerimi so: zagotavljanje razumljive, personalizirane oskrbe pacienta v kontinuiteti in zaupnosti; prilagajanje oskrbe potrebam prebivalstva, ohranjanje lastnega telesnega in duševnega zdravja, transparentno izpostavljanje vsakodnevne prakse pogledom kolegov, vključevanje v nenehno izboljševanje svojih praks kot odgovor na nove zahteve in prepoznavanje, da so raziskave in navodila del psihiatrove poklicne obveznosti. Ker je zdravstvo vse bolj osredotočeno na multidisciplinarne time in v delo v partnerstvu s potrošniki in drugimi zdravniki, bi morali biti vodje sposobni učinkovito voditi znotraj raznolikosti, ki je značilna za učinkovit sistem.

Kompetence

Psihiater je sposoben:

4.1. Izkazovati osebne lastnosti, ki temeljijo na vrednotah in samozavedanju, z namenom zagotoviti visoke standarde oskrbe in profesionalizma

4.1.1 prepoznati in artikulirati lastne vrednote in načela ter razumeti, kako se te lahko razlikujejo od drugih posameznikov in skupin

4.1.2 prepoznati lastna čustva in predsodke ter razumeti, kako lahko ti vplivajo na njegovo presojo in vedenje

4.1.3 pridobiti, analizirati in ukrepati na podlagi povratnih informacij iz različnih virov

4.1.4 prepoznavati pristranskosti drugih in kolikor je mogoče zagotoviti, da te ne bodo negativno vplivale na zagotavljanje zdravstvene oskrbe.

4.2 Spodbujati izboljšave in inovacije zdravstvenih storitev in medicinskega izobraževanja

4.2.1 načrtovati ustrezne elemente zdravstvenega varstva in izvajanja izobraževanja ter uvajati spremembe, kjer je to primerno

4.2.2 oblikovati in izvajati projekte ali posege za izboljšanje kakovosti, ki izboljšujejo klinično učinkovitost, varnost pacientov in izkušnje pacientov z uporabo najnovejših metodologij za izboljšanje

4.2.3 sodelovati pri klinični presoji za nenehno izboljševanje kakovosti storitev

4.2.4 sprejemati potrebne ukrepe za povečanje virov, vključno z delovno silo, financami in delovnim prostorom, za izboljšanje oskrbe in izobraževanja

4.3 Učinkovito izkoristiti čas in sredstva za uravnoteženje oskrbe pacientov, učnih potreb, zunanjih dejavnosti in osebnega življenja

- 4.3.1 upravljati s svojim časom za uravnoteženje oskrbe pacientov, potreb po zaslužku, drugih dejavnosti in osebnega življenja
- 4.3.2 uravnotežiti osebne in poklicne prioritete za zagotovitev osebnega zdravja in trajnostne prakse
- 4.3.3 upravljati in razporejati razpoložljiva sredstva za zagotavljanje optimalnih poklicnih okoliščin zase, paciente in širši tim

4.4 Učinkovito dodeljevati omejena sredstva za zdravstveno varstvo in zdravstveno vzgojo

- 4.4.1 razumeti bistvena načela upravljanja virov in financ
- 4.4.2 razumeti organizacijske značilnosti nacionalne, regionalne in lokalne zdravstvene strukture (glede duševnega zdravja)
- 4.4.3 prepoznavati pomen pravičnega dodeljevanja virov zdravstvenega varstva, uravnoteženja uspešnosti, učinkovitosti in dostopa z optimalno oskrbo bolnikov.
- 4.4.4 sloneti na virih in kliničnih smernicah, ki temeljijo na najboljših dokazih in praksi
- 4.4.5 prednostno razvrščati primere pacientov na podlagi resnosti, okvare in nujnosti
- 4.4.6 ustrezno delegirati naloge in odgovornost

4.5 Izkazovati učinkovite upravne in vodstvene sposobnosti

- 4.5.1 razumeti računalniško podprte informacije in osnove medicinske informatike
- 4.5.2 uporabljati baze podatkov, povezane s pacienti, na osnovni ravni
- 4.5.3 uporabljati informacijsko tehnologijo za spodbujanje varnosti in dobrega počutja bolnikov
- 4.5.4 zagotavljati izvajanje smernic, ki temeljijo na dokazih, v klinični praksi
- 4.5.5 razumeti načela obvladovanja tveganja in kliničnega upravljanja
- 4.5.6 sodelovati s sistemi za obravnavanje pritožb pacientov, negovalcev in osebja na način, ki podpira učinkovito upravljanje kliničnih storitev
- 4.5.7 razumeti trenutno zakonodajo o duševnem zdravju in drugo ustrezno zakonodajo, vključno z mednarodnimi konvencijami ter nacionalno zakonodajo o beguncih, prisilcih za azil in ozaveščenost o povezanih vprašanih človekovih pravic
- 4.5.8 spodbujati in omogočati poklicni razvoj vrstnikov in drugih sorodnih strokovnjakov
- 4.5.9 spraševati se o in izpodbijati način dela drugih članov ekipe, ko se zdi, da so standardi ogroženi, in se odziva na pripombe drugih članov ekipe o lastnem načinu dela
- 4.5.10 pridobivati in ohranjati vodstvene sposobnosti za učinkovito vodenje ekipe za duševno zdravje v okolju, v katerem dela, in prilagoditi svoj stil vodenja spreminjajočim se kontekstom zdravstvenega varstva

5. ZAGOVORNIK ZDRAVJA

Opredelitev

Psihiater kot zagovornik zdravja zastopa potrebe psihiatričnega bolnika tako v smislu preprečevanja psihiatričnih bolezni kot tudi izboljšanja splošnega zdravja in počutja oseb z duševnimi boleznimi. Psihiater bi moral zagovarjati z integriteto in prepoznavati izzive za duševno zdravje, ki jih predstavljajo družbeni, okoljski in biološki dejavniki. Psihiatri bi morali prispevati k prizadevanjem za izboljšanje zdravja

in dobrega počutja pacientov, preprečevanju pojavljanja psihiatričnih motenj in spodbujati antistigmatizacijo oseb s težavami v duševnem zdravju v družbi.

Opis

Psihiater bi moral na zagovorništvo gledati kot na bistveno in temeljno komponento promocije duševnega zdravja, ki se izvaja na ravni posameznega bolnika, klinične populacije in širše skupnosti. Po definiciji zagovorništvo vključuje spodbujanje javne razprave, ozaveščanje skupnosti o pomembnih vprašanjih in usmerjanje odločevalcev k rešitvi.

Eden od glavnih ciljev psihiatra kot dobrega zagovornika zdravja, je pomagati spremeniti dojemanje družbe o ljudeh, ki trpijo za duševnimi motnjami. Ključna veščina psihiatra, tako kot vseh zdravnikov, je sposobnost in potreba po izkazovanju empatije in kratkoročnem in dolgoročnem vključevanju bolnikov. Za paciente, ki prejemajo zdravljenje pri zdravnikih primarne zdravstvene oskrbe in/ali drugih strokovnjakih za duševno zdravje, mora psihiater delovati kot zagovornik in postavljati standarde za visokokakovostno oskrbo.

Psihiater zagovarja pravico pacientov do enake obravnave, prejetja zdravstvene oskrbe in procesov socialne integracije.

Zagovorništvo pogosto zahteva vključitev drugih zdravstvenih delavcev, organizacij v skupnosti, administratorjev in oblikovalcev politik. Psihiater bo morda moral vplivati na spremembe politike s predstavitvijo izzivov, s katerimi se soočajo ljudje, ki uporabljajo storitve duševnega zdravja.

Kompetence

Psihiater je sposoben:

5.1 Ugotoviti dejavnike duševnega zdravja, ki vplivajo na pacienta in skupnost

5.1.1 prepoznavati dejavnike duševnega zdravja prebivalstva in kako javna politika, vključno z zakonodajo, vpliva na duševno zdravje

5.1.2 prepoznavati vpliv duševne motnje na družine in skrbnike ter sprejema popravne ukrepe

5.1.3 sodelovati z drugimi sektorji skupnosti za spodbujanje duševnega zdravja in preprečevanje duševnih motenj na vseh ravneh, s poudarkom zlasti na družini, šoli in na delovnem mestu

5.1.4 identificirati in obravnavati ovire in neenakost pri dostopu do oskrbe, zlasti za ranljivo ali marginalizirano populacijo

5.1.5 zagotavljati ustrezno psihoedukacijo, kadar koli je to potrebno, zlasti ranljivim in marginaliziranim ljudem, na primer nedavno prispelim beguncem in prosilcem za azil.

5.2 Zavedati se dejavnikov, ki vplivajo na telesno zdravje in dobro počutje ljudi, ki imajo duševne motnje, in biti sposoben ustrezno posredovati

5.2.1 spodbujati dobro telesno zdravje in dobro počutje pri bolnikih, zlasti pri tistih s hudo duševno motnjo, na podlagi najboljših dokazov

5.3 Prepoznati in se odzvati na tista vprašanja, nastavitve, okoliščine ali situacije, v katerih je zagovorništvo v sodelovanju z bolniki, poklici ali družbo in v njihovem imenu primerno za zagotavljanje najboljših interesov bolnikov.

5.3.1 spoštovati in promovirati človekove pravice ljudi z duševnimi motnjami ter sodelovati z združenji uporabnikov in negovalcev ter zagovorniškimi skupinami

5.3.2 opolnomočiti osebe z duševnimi motnjami in njihove negovalce

5.3.3 prepoznavati in obravnavati predsodke, stigmo in diskriminacijo, povezane z duševno motnjo in njenim zdravljenjem

5.3.4 uporabljati strategije za izboljšanje pacientovega zmanjševanja škode, samo-upravljanja in avtonomije

5.3.5 aktivno nasprotovati uporabi psihiatrije za socialno in/ali politično represijo

5.3.6 prepoznavati možnost konflikta, ki je neločljivo povezana z njegovo vlogo zagovornika zdravja pacienta ali skupnosti z vlogo vodje

6. UČITELJ

Opredelitev

Psihiater kot učitelj-raziskovalec je oseba, ki se zavezuje k vseživljenjskemu učenju, nenehnemu izpopolnjevanju lastnih veščin in uporabi znanja za doseganje odličnosti v praksi ter poučevanju bolnikov, sodelavcev, zdravnikov na usposabljanju, študentov medicine in drugih.

Opis

Učitelj-raziskovalec je izobražena oseba, ki ima poglobljeno znanje o predmetu in ki ga proučuje zelo podrobno. Psihiater kot raziskovalec bi si moral vseživljenjsko prizadevati za obvladovanje svojega strokovnega znanja. Psihiater mora psihiatrijo prepoznati kot znanost, ki se razvija, spreminja in vse bolj bogati z dokazi podprtimi informacijami. Psihiater se mora zavedati potrebe po nenehnem učenju in spodbujanju izobraževanja kolegov, pa tudi pacientov, zdravnikov na usposabljanju, študentov medicine in drugih, vključno s širšo javnostjo, kadar je primerno.

Aktivna vloga raziskovalca zagotavlja, da psihiater sprejema klinične odločitve, ki temeljijo na dokazih, pri tem pa upošteva pacientove vrednote in preference. Psihiater s sposobnostmi raziskovalca izkazuje odličnost pri svojem strokovnem delu in zagotavlja visoko kakovost duševnega zdravja. Raziskovalec prav tako vlaga čas, energijo in osebno znanje v pomoč pri rasti in razvoju kolegov, zdravnikov na usposabljanju in študentov medicine, kar lahko vključuje uporabo nadzora in mentorstva.

Kompetence

Psihiater kot učitelj-raziskovalec je sposoben:

6.1 Razviti, izvajati in dokumentirati osebno in strategijo nadaljnega izobraževanja.

6.1.1 prepoznavati načela za ohranjanje usposobljenosti

6.1.2 prepoznavati in razmisliti o učnih težavah v praksi z metodami, kot je samopreverjanje

6.1.3 dostopati do ustreznih dokazov in jih interpretira ter novo znanje vključuje v prakso

6.1.4 ovrednotiti vpliv morebitne spremembe v praksi

6.1.5 dokumentirati učni proces (npr. dnevnik)

6.2 Uporabiti najboljše vire iz medicine, ki sloni na dokazih, za klinično odločanje pri vsakodnevnem delu.

6.2.1 razumeti načela kritičnega razmisleka in njihovo uporabo v kliničnem kontekstu

6.2.2 vključuje zaključke kritičnega razmisleka v klinično oskrbo

6.3 Poznavati splošna znanstvena načela in metode, prispevati k raziskavam in razvoju novega znanja

6.3.1 prepoznavati načela, metodologijo in etiko raziskovanja in znanstvenega raziskovanja

6.3.2 oblikovati raziskovalno vprašanje in izvajati sistematično iskanje dokazov

6.3.3 izbrati in uporabiti ustrezne metode za naslavljanje vprašanja

6.3.4 analizirati, interpretirati in poročati o rezultatih

6.3.5 ustrezno razširjati in uporabljati ugotovitve študije

6.4 Po potrebi kot učinkovit učitelj prispevati k učenju in razvoju drugih, vključno s študenti medicine, zdravniki na usposabljanju in drugimi zdravstvenimi delavci.

6.4.1 razumeti načela učenja in etiko, ki podpira medicinsko izobraževanje, vključno z mentorstvom

6.4.2 sodelovati z drugimi pri prepoznavanju ustreznih učnih potreb

6.4.3 izbrati strategije poučevanja in intervencije na podlagi najboljših dokazov

6.4.4 prepoznavati, da je lastno klinično vedenje lahko model za učenje drugih

6.4.5 poučevati, predstavljati in reflektirati o povratnih informacijah

6.4.6 prepoznavati in uporabljati načela ocenjevanja. Psihiater je sposoben prepoznavati razliko med formativnim in sumativnim ocenjevanjem

6.4.7 prepoznavati in uporabljati načela ocenjevanja

6.4.8 pravočasno in konstruktivno posredovati povratne informacije ter izkazovati spoštovanje in zaupnost

7. STROKOVNJAK

Opredelitev

Od psihiatra se pričakuje, da bo sodeloval z bolniki in z vsemi relevantnimi deležniki, da bi dosegel najboljše rezultate za bolnika. To doseže s sklicevanjem na etične okvire, z ohranjanjem visokih standardov, izkazovanjem integritete in spoštovanja do vseh, z izkazovanjem predanosti nenehnemu strokovnemu razvoju in z zavedanjem svojih omejitev.

Opis

Psihiater kot strokovnjak je predan zdravju in skrbi za druge. Vloga strokovnjaka vključuje pričakovanja sodobne družbe do zdravnikov, ki vključujejo klinično usposobljenost, predanost stalnemu strokovnemu razvoju, promocijo javnega dobrega, spoštovanje etičnih standardov in vrednot.

Temeljna načela strokovnosti so prednost bolnikovega počutja, bolnikova avtonomija, socialna pravičnost z zavezanostjo zdravnikov strokovni usposobljenosti, poštenost do bolnikov, zaupnost, izboljšanje kakovosti in dostopa do oskrbe, pravična porazdelitev omejenih sredstev, znanstveno znanje in poklicne odgovornosti, vključno z vrednotami, kot so integriteta, altruizem, ponižnost, spoštovanje različnosti in preglednost v zvezi z morebitnimi navzkrižji interesov.

Strokovnost je osnova implicitne pogodbe med družbo in medicinskim poklicem, ki podeljuje privilegij avtonomije zdravnikom, ob razumevanju, da so zdravniki odgovorni tistim, ki jim služijo, družbi, svojemu poklicu in samim sebi.

Kompetence

Psihiater je sposoben:

7.1 zagotoviti najvišjo kakovost oskrbe s poštenostjo, integriteto in sočutjem

- 7.1.1 vzdrževati najvišje standarde klinične usposobljenosti in poklicnega vedenja na podlagi vrednot in dokazov
- 7.1.2 skrbeti za bolnike z integriteto na občutljiv, empatičen in sočuten način
- 7.1.3 obnašati se na način, ki vzbuja spoštovanje in zaupanje pacientov in negovalcev ter izkazovati spoštovanje do pacientov in njihovih negovalcev
- 7.1.4 upoštevati poklicne meje pri bolnikih in negovalcih
- 7.1.5 razumeti vse vidike poklicnih odnosov, vključno z razliko v moči med psihiatri in bolniki, in ne zlorabljeni te razlike v moči
- 7.1.6 razumeti in obravnavati težave, ki se pojavijo, ko se odnos med zdravnikom in bolnikom konča
- 7.1.7 prepoznati in obravnavati težave pri oskrbi bolnikov z duševnimi motnjami ob koncu življenja

7.2. Izkazovati primerno osebno in medosebno poklicno vedenje

- 7.2.1 upoštevati poklicne meje s kolegi in drugimi, ki sodelujejo pri oskrbi pacientov
- 7.2.2 prepoznavati poklicne potrebe drugih sodelavcev in ustrezno odzivanje
- 7.2.3 odzivati se na komunikacijo z zdravstvenimi delavci občutljivo in pravočasno

7.3. Opravljati zdravniško dejavnost na etično odgovoren način, ki spoštuje zdravstvene, zakonske in poklicne obveznosti pripadnosti avtonomnemu organu

- 7.3.1 spoštovati poklicne, regulativne in zakonske obveznosti na vseh ravneh
- 7.3.2 vzdrževati visoko kakovostne zapise o kliničnih srečanjih in načrtih
- 7.3.3 upoštevati etične kodekse ravnanja in upravljati navzkrižja interesov
- 7.3.4 vzdrževati pregledne odnose s komercialnimi organizacijami (vključno s farmacevtsko industrijo) na podlagi etičnih načel
- 7.3.5 priznati načela in omejitve zaupnosti pacientov, kot jih določajo standardi poklicne prakse in zakonodaja
- 7.3.6 prepoznati in ustrezno obravnavati nestrokovno ravnanje drugih zdravstvenih delavcev
- 7.3.7 pregledati lastno poklicno ravnanje ter priznati in odpraviti zdravniške napake, če se pojavijo in dokazati zavedanje vpliva vašega pogleda na svet na poklicno ravnanje
- 7.3.8 razumeti sestavne dele soglasja po predhodni informiranosti, vključno z zmožnostjo odločanja
- 7.3.9 prepoznati obseg lastnih omejitev ter poiskati nasvet in podporo

8. MEHKE VEŠČINE

Opredelev

Profesionalna komunikacija je ena temeljnih meta kompetenc psihiatra in je natančneje definirana pod III.2. Specializanti psihiatrije se skozi dnevno klinično delo, opazovanje dobrih vzorikov med starejšimi kolegi, z učenjem osnov psihoterapije in povratnimi informacijami sproti učijo terapevtskih komunikacijskih veščin, ki pa so zaradi narave duševnih motenj in pomembnosti terapevtskega odnosa pri psihiatričnem zdravljenju bistveno zahtevnejše kot komunikacijske veščine v drugih ne-psihiatričnih medicinskih specializacijah.

Opis

Tako imenovane mehke veščine so imanentni del učenja v specializaciji iz psihiatrije in so del vseh meta kompetenc, vendar je v psihiatrični specializaciji nujno tudi dodatno eksplicitno izkustveno učenje teh veščin, s poglobljenim samorefleksivnim razumevanjem motivacije, psihodinamike in medsebojnega vplivanja komunikacijskih procesov, ob upoštevanju specifičnosti psihopatologije. Nadzorovano izkustveno in aplikativno učenje profesionalne terapevtske komunikacije v smislu meta-kompetenc pripomore k boljšemu ozaveščanju in preseganju različnih komunikacijskih šumov, pristranosti, nerodnosti v komunikaciji tako s pacienti, njihovimi svojci, kot s timom, nadrejenimi in mentorji, pa tudi z advokatskimi skupinami oz. zunanji deležniki, ki lahko doživljajo interes glede psihiatrične stroke.

Kompetence

Psihiater je sposoben:

8.1 (samo)refleksivnega razumevanja elementov terapevtskih in drugih odnosov ter prepoznavati in preseči morebitne ovire v komunikaciji

8.1.1 razume pomen in zmore vzdrževati mentalizacijsko držo (uvidevanje čustvenih in kognitivnih procesov pri sebi in drugih ljudeh z namenom razumevanja in predvidevanja vedenja, poudarjeno v obdobju stresa, konfliktnosti in v stanju utrujenosti)

8.1.2 zmore tolerirati visoko stopnjo negotovosti in dvoumnosti glede narave odnosov

8.1.3 razume in smiselno aplicira mehke veščine glede na naravo duševnih motenj

8.1.4 razume, da ne obstaja le en način najboljše komunikacije, ampak razvija širok spekter možnih učinkovitih načinov komunikacije

8.1.5 razume in prepoznava neprimerne, škodljive ali neučinkovite načine komunikacije

IV.OBSEG ZNANJA IN VEŠČIN, KI JIH MORA SPECIALIZANT OBVLADATI DO ZAKLJUČKA SPECIALIZACIJE

Metakompetence se smiselno nanašajo na vsa področja kroženja, ki se izvaja v akreditiranih ustanovah. Specializant izkazuje naslednji obseg znanj in veščin, kot je prikazano.

1. Spoznati mora teoretične osnove in znanja stroke ter osvojiti potrebne kompetence pri obravnavi oseb z različnimi psihičnimi motnjami:

shizofrenija in druge psihotične motnje, afektivne motnje, anksiozne motnje, somatoformne oz. motnje telesnih simptomov, razpoloženske motnje, demence in druge kognitivne motnje, disociativna stanja, spolne motnje in motnje spolne identitete, motnje hranjenja, motnje spanja, razvojne motnje, motnje

kontrole impulzov, prilagoditvene in stresne motnje, osebnostne motnje, motnje povezane s psihotropnimi snovmi ter odvisniška vedenja (stanja tvegane, škodljive rabe in odvisnosti), duševne motnje zaradi splošnega somatskega stanja, urgentna stanja v psihiatriji, epilepsije in mejna nevrološka stanja, področje preventive, mentalne higijene;

2. Spoznati in obvladati mora tehniko psihiatričnega intervjuja ter diagnostičnih postopkov, diferencialno diagnostičnih postopkov na področju psihiatrije in na drugih mejnih področjih (nevrologija, interna medicina, oziroma pediatrija).

Opraviti in evidentirati mora vsaj:

- 60 psihiatričnih usmerjenih anamnez
- 30 celostnih diagnostičnih obravnav odraslih
- 10 celostnih diagnostičnih obravnav otrok in mladostnikov

3. Usposobiti se mora za uporabljanje znanja in dela kliničnih psihologov, njihovih diagnostičnih in terapevtskih postopkov.

Opraviti in evidentirati mora vsaj:

- 30 skupnih obravnav s kliničnim psihologom;

4. Usposobiti se mora za razumevanje in uporabljanje rezultatov določenih nevrofizioloških preiskav, nevropsiholoških preiskav in testiranj, elektroencefalografije, ustreznih rentgenskih, nuklearno medicinskih in magnetno resonančnih preiskav ter laboratorijskih in genetskih preiskav.

Opraviti in evidentirati mora najmanj:

- 30 skupnih obravnav z ustreznim specialistom;

5. Pridobiti mora posebna znanja in veščine s področja bioloških terapevtskih metod v psihiatriji (medikamentozne metode, metode stimulacije možganov, nevropsihološke metode).

Opraviti in evidentirati mora najmanj:

- 60 psihofarmakoterapevtskih obravnav,
- 10 klinično-farmakoloških toksikoloških obravnav

6. Pridobiti mora posebna znanja in veščine iz psihoterapevtskih metod - individualnih, družinskih in skupinskih (psihodinamska, vedenjska, kognitivna, suportivna, osnove poglobljene psihoterapije, relaksacijske tehnike) in iz psihoedukacije.

Opraviti in evidentirati mora najmanj:

- 20 primerov suportivne terapije,
- 10 primerov kognitivno-vedenjskih terapij,
- 6 primerov kratkih analitičnih ali sistemskih terapij,

- najmanj po 3 primere celostne obravnave oseb s psihotičnimi motnjami, razpoloženskimi motnjami, kriznim stanjem, anksioznimi motnjami, motnjami hranjenja, boleznimi odvisnosti, osebnostnimi motnjami - skupaj 40 primerov integrirane obravnave,
- 10 primerov relaksacijske terapije,
- vodenje 3 skupin,
- sodelovanje v timu 3 družinskih terapijah,
- 20 primerov psihoedukacije,
- 100 ur supervizije psihoterapevtskega dela.

7. Pridobiti mora posebna znanja s področja sociodinamike in socioterapije, se usposobiti za aktivno sodelovanje v multidisciplinarnih timih ter s službami v skupnosti.

- Sodelovati in evidentirati mora najmanj 10 sodelovanj v multidisciplinarnih timih ali obravnava pacientov v skupnosti.

8. Spoznati mora osnove in metode raziskovalnega dela v psihiatriji.

- Pripraviti mora zasnovo raziskave (vsaj na ravni študije primera) in jo izpeljati ter uporabiti rezultate pri pripravi specialistične naloge ali publikacije.

9. Usposobiti se mora za posredovanje potrebnih psihiatričnih znanj drugim članom strokovne skupine.

- Predstaviti in evidentirati mora najmanj 20 študijskih primerov obravnave.

10. Naučiti se mora sodelovati v izobraževanju mlajših kolegov.

- Specializant iz nadaljevalnega obdobja specializacije mentorira iz strokovnih tem najmanj enega specializanta iz začetnega obdobja specializacije in to evidentira.

11. Celotno število zahtevanih obravnave specializacije

- Specializant mora v času specializacije obravnavati vsaj 800 pacientov z duševnimi in vedenjskimi motnjami, od tega 200 na novo hospitaliziranih pacientov in 200 ambulantnih pacientov.
- Specializant mora v času specializacije opraviti in evidentirati najmanj 80 dežurstev in najmanj 80 urgentnih ambulant (v dežurstvu in urgentnih ambulantah začne delati po opravljenem kolokviju iz urgentne psihiatrije po najmanj 6 mesecih in v prvem letu kroženja)

V. NATANČNEJŠI VSEBINSKI OKVIR AKTIVNOSTI IN KOMPETENC V POSAMEZNIH DELIH SPECIALIZACIJE

Način učenja v specializaciji poteka po principih t.i. izkustvenega učenja (opazovanje, lastno klinično delo, teoretični študij in refleksija na omenjene oblike učenja).

Znanje in kompetence so podrobneje opredeljene v katalogu znanj.

1. Urgentna in intenzivna hospitalna psihiatrija

Specializant pridobi ustrezna znanja in kompetence:

- iz osnov psihiatrije (psihopatologija, fenomenologija), z orientacijskim in klasičnim psihiatričnim intervjujem in z oblikovanjem psihiatričnega statusa,
- iz načel in praktične izvedbe hospitalizacije psihiatričnega bolnika (tudi z zakonskimi določili hospitalizacije in zdravljenja brez privolitve bolnika),
- iz diagnostičnih postopkov in klinično psiholoških znanj, ki zadevajo urgentna in druga stanja v psihiatriji ter iz diferencialno diagnostičnih postopkov, ki zadevajo mejna stanja z drugimi medicinskimi vedami,
- z osnovno organizacijo in shemo akutnega in intenzivnega bolnišničnega zdravljenja psihičnih motenj, z delom v psihiatrični strokovni delovni skupini, s sodelovanjem s svojci in pomembnimi drugimi
- z osnovami in specialnostmi zgodovinske in sodobne psihofarmakologije in toksikologije, njenimi biološkimi osnovami, usposobi se za njeno izvajanje in načrtovanje. Seznan se tudi z drugimi pomožnimi ali dodatnimi biološkimi terapevtskimi metodami (nevropsihološke metode, metode stimulacije možganov).

2. Prolongirano psihiatrično zdravljenje in rehabilitacija

Specializant pridobi ustrezna znanja in kompetence:

- iz prolongiranega bolnišničnega zdravljenja, vzrokih zanj, s terapevtskimi načrti in s pripravljanjem kriznih načrtov za bolnike, ki imajo pogoste recidive bolezni,
- z oceno razlik med intenzivnim in prolongiranim zdravljenjem ter indikacijskih posebnosti,
- s prognostično oceno bolnika ob uporabi kliničnopsihološkega znanja,
- usposobi se za delo v skupini z delovnimi terapevti, za sodelovanje s socialno službo bolnišnice in domačega okolja, spozna socialne intervencije in reševanje socialne problematike,
- teoretično in praktično se usposablja za izvajanje in uporabljanje psihoterapevtskih metod in postopkov v prolongiranem zdravljenju,
- usposobi in nauči se uporabe vzdrževalnega in profilaktičnega medikamentoznega zdravljenja in drugih ustreznih doktrinarnih bioloških metod,
- dodatno se seznanj z rehabilitacijskimi procesi, z njihovim začetkom v bolnišnici in nadaljnjim izvajanjem v skupnosti, s slovenskimi možnostmi celovite rehabilitacije (stanovanjske skupnosti, delavnice pod posebnimi pogoji, zaposlovanje pod posebnimi pogoji).

3. Geriatrska psihiatrija

Specializant pridobi ustrezna znanja in kompetence:

- iz splošnih populacijskih posebnosti in značilnosti te starostne skupine,
- iz postopkov kot je psihiatrični intervju in status pri bolnikih te starostne skupine, prav tako tudi iz psihičnih (duševnih) motenj te skupine. Usposobi se za razlago in uporabo posebnih diagnostičnih in terapevtskih hospitalnih postopkov, uporabljanih v tej populacijski skupini ter za sodelovanje z drugimi strokovnjaki na tem področju, posebej npr. internistom, nevrologom, kliničnim farmakologom, gerontologom.

- iz kliničnega prepoznavanja najpogostejših komorbidnih somatskih obolenjih pri tej starostni skupini in diferencialno – diagnostičnih postopkov v povezavi z simptomi duševnih motenj za to starostno skupino,
- iz farmakoloških načinov zdravljenja v tem starostnem obdobju, prav tako tudi z uporabo drugih terapevtskih tehnik in postopkov, ki se tukaj uporabljajo,
- z društvi, ki delujejo na tem področju in vlogo psihiatrije v domovih starejših občanov.

4. Zdravljenje oseb z duševnimi motnjami v zvezi z rabo psihotropnih snovi in odvisniškimi vedenji

Specializant pridobi ustrezna znanja in kompetence:

- o rabi, škodljivi rabi in odvisnosti od psihotropnih substanc ter o odvisniških vedenjih, o epidemioloških podatkih ter raziskavah na tem področjih,
- s prvim pregledom, triažiranjem, detoksikacijo, ambulantnim in bolnišničnim zdravljenjem ter nadaljevalnim zdravljenjem različnih oblik in vrst škodljive rabe ter odvisnosti,
- z delom v strokovni delovni skupini in s sodelovanjem z različnimi terapevtskimi sodelavci s tega področja,
- z delovanjem v terapevtskih društvih in skupnostih,
- z zdravstveno preventivnim in psihoedukacijskim delom na tem področju.

5. Psihoterapevtske krizne intervencije

Specializant pridobi ustrezna znanja in kompetence:

- s pojmom kriznih intervencij, z oblikami in vsebino ter organizacijo pomoči v krizi,
- s psihoterapevtskimi, biološkimi in socioterapevtskimi metodami, uporabljanimi v stanjih kriznih intervencij, vključno z obravnavo oseb s samomorilnim vedenjem.

6. Izvenbolnišnično psihiatrično zdravljenje (ambulantna, skupnostna obravnava, nadzorovana obravnava, obravnava v socialnovarstvenih in sorodnih ustanovah)

Specializant pridobi ustrezna znanja in kompetence:

- iz dela v psihiatrični ambulanti, s triažnimi postopki, diagnostičnimi postopki in njihovo uporabnostjo v ambulantni psihiatrični praksi,
- iz uporabe in metod ambulantnega medikamentoznega zdravljenja (akutnega, prolongiranega, vzdrževalnega),
- iz ambulantnih kriznih intervencij in ambulantnega zdravljenja posebnih populacijskih skupin,
- iz razvojne psihiatrije v ambulantni praksi,
- iz praktične uporabe teoretično pridobljenega znanja različnih psihoterapevtskih tehnik (pod vodstvom mentorja),
- se seznaniti s konceptom skupnostne psihiatrije, kot subspecialnosti psihiatrije, ki vključuje preučevanje in zdravljenje posameznikov s kompleksno duševno boleznijo v skupnosti in ne v psihiatričnih klinikah ali bolnišnicah,

- iz socioterapevtskih in rehabilitacijskih metod, uporabljanih v izvenbolnišničnem zdravljenju,
- iz suikidologije (ambulantnega prijavljanja poskusov samomora in registra samomorov v Sloveniji - epidemiologija),
- iz težav na področju spolnega zdravja (motnje na področju spolnega zdravja, spolna identiteta, odkloni na področju spolnosti, pravni vidiki),
- iz obravnave oseb vključenih v nadzorovano obravnavo (pravni vidiki, sodelovanje pri zdravljenju, ukrepanje ob poslabšanju psihičnega stanja),
- iz obravnave oseb s psihično motnjo vključenih v zavodsko obravnavo (socialnovarstvenih zavodov kot so domovi starejših občanov, posebni socialnovarstveni zavodi ter drugih kot so zavodi za prestajanje kazni zapora in sorodne ustanove)

7. Forenzična psihiatrija

Specializant pridobi teoretična in praktična znanja:

- iz osnov in specialnosti forenzične psihiatrije, najpogostejše psihopatologije povezane s forenzično psihiatrijo,
- o terapevtskih postopkih, uporabljanimi v forenzični psihiatriji (medikamentozni, psihoterapevtski, socioterapevtski),
- o rehabilitacijskih postopkih v forenzični psihiatriji,
- o značilnostih sodno-psihiatričnega strokovnega mnenja ter vlogi forenzične psihiatrije v kazenskem, civilnem in upravnem pravu v aktualni zakonodaji (pozna pravne opredelitve izvedenstva v aktualni zakonodaji: opredelitev izvedenstva v Zakonu o sodnih izvedencih, sodnih cenilcih in tolmačih (ZSICT),
- s posebnostmi psihiatrično pomembnih varnostnih ukrepov v Kazenskem zakoniku (KZ), Zakonu o izvrševanju kazenskih sankcij (ZIKS), Zakonu o probaciji (ZPro) in s posebnimi določili iz zakona o duševnem zdravju (ZDZdr),
- iz psihiatrične problematike oseb v prevzgojnih in kazenskih ustanovah.

Specializanti pridobijo osnovna in specialna znanja s področja forenzične psihiatrije na Enoti za forenzično psihiatrijo Oddelka za psihiatrijo UKC Maribor ali na drugih forenzičnih oddelkih.

8. Razvojna psihiatrija

Specializant pridobi ustrezna znanja in kompetence:

- iz temeljnih osnov duševnega razvoja otrok in mladostnikov,
- iz psihiatrične anamneze in statusa na področju otroške in mladostniške psihiatrije,
- iz psihopatologije, diagnostike in diferencialne diagnostike na področju otroške in mladostniške psihiatrije, z aktualno problematiko na tem področju (npr. motnje hranjenja, psihoze v razvojnem obdobju, raba, škodljiva raba in odvisnosti od psihotropnih snovi ter odvisniško vedenje v tej starostni skupini),
- z značilnostmi bolnišničnega zdravljenja,
- z uporabo terapevtskih metod (družinska terapija, druge psihoterapevtske in vedenjske tehnike, uporaba psihofarmakološke terapije v tej starostni populacijski skupini),
- z organizacijo in povezavo ustanov in služb, ki obravnavajo osebe s psihičnimi motnjami v tej starostni skupini.

9. Psihoterapija

Specializant pridobi ustrezna znanja in kompetence:

- iz uporabe psihoterapevtskih metod pri praktičnem delu na ustreznih bolnišničnih oddelkih in v drugih ustreznih oblikah psihiatrične prakse,
- iz razumevanja procesne diagnostične ocene v psihoterapiji, ki zajame poleg simptomatske ravni tudi raven psihične oz. osebnostne organizacije, ki določa smernice psihoterapevtske obravnave posameznega pacienta,
- iz opazovalno-refleksivnega prisostvovanja pri različnih modalitetah in oblikah psihoterapevtske obravnave na posameznem oddelku, kot so individualna, partnerska, družinska ali skupinska ter drugih oblikah psihoterapevtske obravnave (kot so npr. psihoedukacija, socioterapevtska obravnava, meta-kognitivni trening in čuječnost, likovna, glasbeno-gibalna terapija),
- iz prepoznavanja skupnih dejavnikov v psihoterapiji, predvsem skrbi za dobro terapevtsko delovno zvezo, in različnih psihoterapevtskih metod in tehnik, ki izvirajo iz različnih psihoterapevtskih paradigem, ter učenje osnovnih metod in tehnik v neposrednem učenju pod vodstvom mentorja,
- iz razumevanja pomena, vloge in posebne vrednosti strategij in metod suportivne psihoterapije, pridobi si dovolj teoretičnega in praktičnega znanja, da ga lahko uporabi v svojem neposrednem kliničnem delu;
- iz poznavanja zgodovine psihiatrije in mesta psihoterapije, njenih doprinosov in možnih stranpoti, zna reflektivno razmišljati o smotni uporabi in zaščiti etičnih meja, specifično zahtevanih v psihoterapiji,
- iz poznavanja strokovne in znanstvene literature o oblikah in učinkovitosti psihoterapevtskih metod zdravljenja lahko pridobi kompetentno znanje, ki ga zna komunicirati tudi zainteresirani in širši javnosti.

10. Posvetovalno-povezovalna psihiatrija

- Specializant razume teoretične in aplikativne koncepte psihosomatike ter konziliarno-posvetovalne psihiatrije,
- Specializant pozna urgentna in najpogostejša bolezenska stanja, ki potrebujejo psihiatrično konziliarno mnenje, zna izvesti konziliarno obravnavo in podati mnenje,
- Specializant pozna strokovna, zakonska in etična načela glede načina ovrednotenja zmožnosti pacienta za odločanje o svojem zdravljenju v somatski bolnišnici,
- Specializant pozna, razume, se zna povezati in po potrebi zvesti kratko motivacijsko ali razbremenilno-suportivno intervenco pri pacientih v somatski bolnišnici,
- Specializant razume, pozna načine in izvede ustrezno komunikacijo s somatskimi zdravniki.

11. Nevrologija

Specializant pridobi ustrezna znanja in kompetence:

- o nevroloških obolenjih, njihovo diagnostiko in zdravljenjem v smislu dodatne obnovitve znanja nevrologije, vključno z urgentnimi stanji v nevrologiji,
- diagnostičnih in diferencialno diagnostičnih problemih in povezavi med psihiatrijo in nevrologijo,
- seznaneni se s terapevtskimi postopki, uporabljanimi v zdravljenju mejnih stanj med psihiatrijo in nevrologijo in njihovo praktično uporabo, ter
- s poglavitnimi nevrofiziološkimi diagnostičnimi postopki in njihovo uporabo v psihiatriji.

12. Urgentna interna medicina ter klinična farmakologija

Specializant pridobi ustrezna znanja in kompetence:

- iz urgentnih internističnih stanj pri somatskih obolenjih in osnovnih načelih obravnave in zdravljenja le teh,
- iz urgentnih internističnih stanj pri somatskih obolenjih in diferencialno – diagnostičnih postopkov v povezavi z simptomi duševnih motenj,
- iz reanimacijskih postopkov, uspešno opravi izpit iz ILS (Immediate life support - začetni postopki oživljanja) ki ga izvaja certificirana sekundarna ali terciarna ustanova ali društvo), v času do zaključka specializacije,
- pridobi znanja s področja klinične farmakologije zlasti o součinkovanju zdravil in toksikologije zlasti o prepoznavanju zastrupitev.
- Kroženje se izvaja v sekundarnih ali terciarnih Urgentnih centrih (UC).

13. Izbirni program

Specializant po dogovoru z mentorjem izbere področje, na katerem bo še dodatno poglobil svoja znanja, npr.: urgentna in intenzivna psihiatrija, izvenbolnišnično psihiatrično zdravljenje, razvojna psihiatrija, zdravljenje bolezni odvisnosti, psihoterapija, nevrologija, oziroma dodatna področja kot so:

Akademsko psihiatrija:

- raziskovanje v psihiatriji (specializant se vključi v raziskovalno delo s ciljem izvedbe raziskave ter publikacije lastnega raziskovalnega dela izven obveznega dela; pridobi znanja iz zasnovane raziskave, izvedbe raziskave, prezentacije rezultatov – strokovna srečanja, priprava članka),
- izobraževanje v psihiatriji (specializant se vključi v izobraževanje na dodiplomski in podiplomski ravni pod vodstvom mentorja; pridobi znanja iz teoretičnih osnov podajanja znanja, priprava prezentacije, vodenje vaj, predstavitev rezultatov v izobraževalne namene).

Namen: pridobitev znanj za delo v akademskem okolju, priporočljivo tudi v primeru namena izdelave doktorske naloge.

Izvedenstvo v psihiatriji:

- vloga psihiatra v različnih sodnih in drugih postopkih (specializant se pod vodstvom mentorja seznani z izvedenskim delom, se seznani z različnimi postopki v katerih nastopa psihiater kot izvedenec, praktično izdelava izvedensko mnenje v hipotetičnem primeru, se po možnosti udeleži predstavitve izvedenskega menja mentorja na sodišču),
- se seznani z vlogo zdravnika/psihiatra kot izvedenca v različnih postopkih (kot na primer na sodišču, Zavodu za pokojninsko in invalidsko zavarovanje, Zavodu za zdravstveno zavarovanje, Varuh človekovih pravic).

Namen: priprava za poznejše delo na področju forenzične psihiatrije in priprava na izvedensko delo na področju psihiatrije.

Izvajanje dela specializacije v tujini

Priporočljivo je, da specializant del specializacije (do okvirno enega leta) opravi izven Slovenije na ustrezni ustanovi v okviru izbirnega ali drugih delov specializacije. Namen: pridobitev znanja o delovanju

sistemov zdravstva na področju psihiatrije v tujini in prenos znanja iz tujine v Slovenijo ter sodelovanje s tujimi ustanovami.

Priznavanje sekundariata kot dela programa specializacije

Kot del programa specializacije se prizna psihiatrični del sekundariata. Na predlog glavnega mentorja in po presoji koordinatorja specializacije se lahko v program specializacije iz psihiatrije všteta tudi druga področja drugih specializacij, če ustrezajo programu specializacije.

VI. AKREDITACIJE UČNIH USTANOV

Specializacije se v različnem obsegu programa izvajajo pri pooblaščenih izvajalcih na terciarni, sekundarni (vključno zasebne ambulante s koncesijo) in primarni ravni (zdravstveni domovi, centri za duševno zdravje odraslih),

- a. ki izpolnjujejo v nadaljevanju relevantne pogoje;
- b. ki z dosedanjim delom izkazujejo dobro klinično prakso na področju zdravljenja oseb s psihičnimi motnjami in rezultate dela prezentirajo (strokovno in znanstveno raziskovalno področje);
- c. ki omogočajo pridobitev ustrezno sorazmernega deleža obsega znanja in veščin, ki jih mora specializant obvladati (opraviti in evidentirati) do zaključka specializacije - glej točka IV.;
- d. in ki imajo tako strukturirane vsebinske programe dela, da je specializantu skladno s specifičnim področjem akreditacije omogočeno učenje strokovnih vsebin, definiranih pod relevantno točko v razponu V.1. - V.13.

VI.1. Skupni kriteriji

VI.1.1. takšen obseg in kontekst kliničnega dela, da je specializantu omogočeno opravljanje predpisanega programa

- na primarni in sekundarni ravni ambulantne obravnave 5 dni v tednu
- na sekundarni in terciarni ravni vsaj 1000 sprejemov letno, od tega vsaj 50 odstotkov akutnih primerov pacientov; z vsaj eno enoto za nujno (urgentno) in intenzivno psihiatrično zdravljenje; z zagotovljeno ustrezno medicinsko informatiko
- na terciarni ravni zagotovljena dostopnost sodobnih diagnostičnih metod in pripomočkov in sodelovanje z drugimi specialnostmi, kot so nevrologija, nevrofiziologija in interna medicina;

VI.1.2. ustrezno število mentorjev

- na vseh ravneh (primarna, sekundarna, terciarna) 1 specializant na 1 neposrednega mentorja 5 dni v tednu
- na sekundarni ravni (razen zasebnih ambulant s koncesijo) ima učna ustanova vsaj 2 glavna mentorja in vsaj 6 neposrednih mentorjev
- na terciarni ravni ima učna ustanova vsaj 4 glavne mentorje in vsaj 8 neposrednih mentorjev; ustrezno število pedagoško usposobljenega osebja na psihiatričnem področju (vsaj 6 habilitiranih učiteljev ali znanstvenih sodelavcev)

VI.1.3. opravljanje urgentne psihiatrične dejavnosti

- na primarni ravni in v zasebnih ambulantah s koncesijo urgentna ambulantna psihiatrična dejavnost
- na sekundarni in terciarni ravni ambulantna in hospitalna urgentna psihiatrična dejavnost in dežurna služba

VI.2. Kriteriji glede na specifične strokovne vsebine

Za določene vsebinske sklope specializacije se dodatno določi ustreznost učne ustanove, kot sledi:

Urgentna in intenzivna hospitalna psihiatrija	sekundarne in terciarne učne ustanove
Prolongirano psihiatrično zdravljenje in rehabilitacija	sekundarne in terciarne učne ustanove
Geriatrska psihiatrija	sekundarne in terciarne učne ustanove z gerontopsihiatričnim oddelkom
Zdravljenje oseb z duševnimi motnjami v zvezi z rabo psihotropnih snovi in odvisniškimi vedenji	sekundarne in terciarne učne ustanove s hospitalnimi in z ambulantnimi oblikami zdravljenja pod-področje odvisnosti od prepovedanih psihotropnih snovi na Centru za zdravljenje odvisnosti od prepovedanih snovi UPKL
Psihoterapevtske krizne intervencije	sekundarne in terciarne učne ustanove s hospitalnim oddelkom
Izvenbolnišnično psihiatrično zdravljenje	na vseh ravneh: ambulantna, skupnostna obravnava, nadzorovana obravnava, obravnava v socialnovarstvenih in sorodnih ustanovah
Forenzična psihiatrija	Enota za forenzično psihiatrijo Oddelka za psihiatrijo UKC Maribor ali drug forenzičen oddelek
Razvojni psihiatrija	terciarne učne ustanove, 1 mesec lahko centri za duševno zdravje otrok in mladostnikov na primarni ravni
Psihoterapija	sekundarne in terciarne učne ustanove z uveljavljenimi psihoterapevtskimi programi (delovanje najmanj 2 leti), najmanj 1 neposredni mentor z dokončanim polnim izobraževanjem iz ene od v zdravstvu priznanih psihoterapevtskih smeri

---

Posvetovalno-povezovalna psihiatrija in klinična farmakologija	terciarni učni ustanovi s stalno konziliarno službo v somatski bolnišnici
Nevrologija	sekundarne in terciarne učne ustanove z urgentno/sprejemno nevrološko ambulanto
Urgentna interna medicina	sekundarni in terciarni Urgentni centri

---